

VALLÁSI RÍTUSÉRTELMEZÉSEK A HUNGAROLÓGIAI DOKTORI ISKOLA HALLGATÓINAK ÉVES KONFERENCIÁJÁN

Kolozsvár, 2024. április 19.

BENEDEK ROLAND ÁRON

A Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának berkein belül került sor a Hungarológiai Doktori Iskola hallgatóinak éves konferenciájára. Az idei rendezvényt Szabó Levente egyetemi docens nyitotta meg, utána Szilágyi Márton (ELTE) tartott plenáris előadást. Összesen huszonnégy doktorandusz mutatta be eddigi kutatásainak eredményeit. A következőkben négy olyan előadás témáját ismertetem, melyek szorosan kötődnek bizonyos vallási rítusok feldolgozásához, értelmezéséhez.

Tőke Sugárka *A csíksomlyói pünkösdi búcsú reprezentációja a dokumentumfilmekben* címet viselő előadásában a búcsú időszakát feldolgozó mozgóképes alkotásokat hasonlított össze. Különbséget tett az „etnofilmes” sajátosságokat magukon viselő, a rítusokba nem beavatkozó, sokkal inkább azokat természetes közegükben bemutató és a kommerszebb jellegű, a látványosságra, színességre, egyfajta „retusált” hitelességre törekedő alkotások között. Fő összevetési szempontként vetődött fel a népies rítusok révén megjelenő esetleges nosztalgia, a múltidézés kérdése. A feldolgozott művek közt szerepel Keszi Kovács László 1942-es fekete-fehér filmje, Mester József 1992-ben bemutatott, részletekbe menő alkotása, a rítus misztikus vonzatait megragadó Tóth Péter Pál rendezésében készült *Nem vagyunk mi árvák*, illetve az eszményítésre törekedő, Moys Zoltán vezényletével készült mű. Végszóként Tőke Sugárka kiemeli, hogy az általa vizsgált alkotások a búcsút a magyarság eszményét egybetartó jelenségeként értelmezik, magát a vallásos, rítusos jellegét pedig kissé a háttérbe szorítják.

Czekes-Posztuly Tünde a Kászoni-medencében található Deboly lakosságának felekezeti kérdéseit vizsgálta. A 40-es évek végén bekövetkező felekezetváltás következtében a falu nagyrésze ortodox vallású, az addigi görög-katolikus többség napjainkban már csak kisebbségként van jelen. Ez a fajta igen erős váltás a különböző szokásokra is hatást gyakorolt: a görög-katolikus templomot már csak a húsvéti időszakban használják, a halotti prédikáció elsődlegesen román nyelvű, de magyarul is elhangzik megemlékezés, a ravatalozás a családi háznál történik, illetve az egész temetkezési folyamat egy előre meghatározott rend szerint zajlik le. Az előadó a temetőben található sírfeliratokat vizsgálva a következő megállapításokra jutott:

az 1948 utáni sírköveken a román nyelv használata dominál, de megfigyelhető egyfajta sajátos keveredés a magyar nyelvből származó elemekkel is. E kétnyelvűség és nyelvkeveredés egyben az egész közösség identitásának is szerves része.

A következő előadást András Ignác tartotta, aki a virrasztás szokásának sajátos jellemzőit vizsgálta a kászonfeltízi románknál. A falu eredet- és kutatástörténetének összefoglalása után a közösség élethez és halálhoz való sajátos kapcsolatára tér ki: elsősorban a földi életet nehézségként fogják fel (születéskor sírnak az újszülött előtt álló életút bizonytalansága miatt), a halált pedig egyfajta végső megbékélésként, biztos pontként értelmezik. A virrasztás hagyományához (három napig maradnak a halott mellett, a pap és a kántor közbenjárását egyedül a temetés mozzanatában igényelik) erősen ragaszkodnak. András Ignác az előbb felsorolt sajátosságokat leginkább a közösségre ható, azzal kapcsolatban lévő székely hagyományok, szokások átvételének tudja be.

Rapa Annamária előadásának témája első hallásra meglepőnek hathat: a középkor XXI. században megjelenő reprezentációit vizsgálja, illetve a korszak irodalmának iskolában való tanítási lehetőségeit tárgyalja. Fő kérdésfelvetése az, hogy miben tudnak aktuálisak lenni számunkra a középkori szövegek. Kiemeli már az akkori kultúrában is szervesen jelen levő intertextualitást, illetve a transznacionalitást mint kapcsolódási pontot jelenünkkel. Emellett problematizálja a középkori elemek és díszletek megjelenését a kortárs, leginkább vizuális médiumokban. Bemutatójának gerincét két kódex vizsgálata teszi ki: az Érsekújvári Kódexben az ott megjelenő ábrázolásokat és azok szövegekre kifejtett hatását taglalja, míg a Festetics-kódex tanulmányozásában a petrarcai irányú reneszánsz befolyást, illetve a műben megjelenő élet-halál oppozíciót emeli ki.